

Mediální manipulace

Druhé čtení textů – mediální manipulace

Co je pravda/nepravda?

- vztah naší výpovědi k realitě

Co je to lež?

- lež je o snaze oklamat druhé

- **lež není v žádném případě protikladem pravdy!**

Zatímco pravda je funkcí vztahu našich výpovědí k realitě, lež nemá k pravdivostní hodnotě našich výpovědí žádný vztah. Pravda (nepravda) je o skutečnosti, zatímco lež o snaze oklamat druhé. **Proto můžeme mít pravdu a lhát a také mluvit nepravdu a nelhat.**

Manipulace

- synonymum lži, nikoliv nepravdy

- často mohu mluvit pravdu a nic než pravdu a přitom manipulovat *Manipulace znamená snažit se, tím či oním způsobem, oklamat druhé. Rozhodovat za ně a neumožnit jim vytvořit si vlastní názor.*

- chceme-li zjistit, že námi někdo manipuluje, nestačí zjistit, zda jsou jeho výpovědi pravdivé

- **rovina prostého vyslovení x rovina sdělení – příklad.:**

Manipulace nesrozumitelností

Uchvacují nabubřelostí a předstíráním vědomostí, uchvacují velkými slovy, učí jak bližního utopit v moři slov, ale neučí jak se přibližovat pravdě. (Popper)

Nesrozumitelný text

nadužívání cizích slov; spousta vedlejších vět; věty významově nesouvisí

Zástava kardio-encefalické činnosti jedince je zcela irelevantní k oběma limitním stavům kvantity příjmu tekutin u téhož individua.

- nutné zodpovědět si otázku – **proč je text nesrozumitelný?**
maskuje se banalita x autor neumí psát x musí být (složitý problém)

Poznání důvodu nesrozumitelnosti – dle přístupnosti textu

Přístupný x nepřístupný text

→ zjistíme přeložením prvního odstavce

- jsou cizí slova na místech, kde bylo možné použít srozumitelná a česká?
- lze místo dlouhých, komplikovaných a nepřehledných vět použít věty stručné, krátké a srozumitelné bez narušení logické struktury textu?
- je nesouvislost jednotlivých částí dána povahou samotného textu?

Je-li text nepřístupný, nemá cenu ho číst – ztráta času a energie!

Manipulace emocemi a kontextem I

1) určení aktorů textu

- každý srozumitelný text má své aktory – člověk, dav, židle, Bůh, stromy...

Zatímco zběsilá smečka přivolává tyto pohromy všeobecného rozvratu, podával Leontius, prefekt věčného města, hojné důkazy toho, že je osvědčeným soudcem, jsa rychlý při výslechu, v rozsudku svrchovaně spravedlivý a povahou laskavý, byť pro odpovědné plnění úřadu připadal leckomu přísný a značně náchylný k milostným rozkošem. Prvotní příčina pobouření proti němu byla zcela bezvýznamná a malicherná. Když byl na jeho rozkaz zatčen závodní vozataj Philocomus, následovala jej všechna spodina, jako by hájila svůj nejdražší poklad, a prefekta sveřepě napadla, aby ho zastrašila, on však, neochvějný a vzpřímený, rozeslal biřice, a aniž kdokoli protestoval nebo odporoval, několik polapených a pak zbičovaných potrestal deportací na ostrov.

- aktoři textu: 1- ,2-

2) nalezení emočně laděných slov vážících se k aktorům

Manipulace emocemi a kontextem I

1) určení **aktorů** textu

- každý **srozumitelný** text má své aktory – člověk, dav, židle, Bůh, stromy...

Zatímco zběsilá smečka přivolává tyto pohromy všeobecného rozvratu, podával Leontius, prefekt věčného města, hojné důkazy toho, že je osvědčeným soudcem, jsa rychlý při výslechu, v rozsudku svrchovaně spravedlivý a povahou laskavý, byť pro odpovědné plnění úřadu připadal leckomu přísný a značně náchylný k milostným rozkošem. Prvotní příčina pobouření proti němu byla zcela bezvýznamná a malicherná. Když byl na jeho rozkaz zatčen závodní vozataj Philocomus, následovala jej všechna spodina, jako by hájila svůj nejdražší poklad, a prefekta sveřepě napadla, aby ho zastrašila, on však, neochvějný a vzpřímený, rozeslal biřice, a aniž kdokoli protestoval nebo odporoval, několik polapených a pak zbičovaných potrestal deportací na ostrov.

- aktoři textu: 1- ,2-

2) nalezení **emočně** laděných slov vážících se k aktorům

osvědčený, svrchovaně spravedlivý, laskavý, přísný, náchylný k milostným rozkošem, nepřístupný strachu, se sebedůvěrou

x

zběsilá smečka, pohromy všeobecného rozvratu, malicherná, sveřepě napadla, rozlítil, zpupnou a hrozivou, hadí tváře ječících výtržníků.

Manipulace emocemi a kontextem II

3) určíme emocionalitu textu a fundamentalističnost

- náš text je silně emočně laděný

Určení **fundamentalističnosti**

I. *Striktně přisuzuje, (distribuuje) kladně a záporně laděná emocionální slova vzhledem k aktorům* – náš text ANO

- stačí i přiřazení jen k jednomu aktorovi

II. *Rozděluje svět (svět faktický i svět textu) na černý a bílý bez přívlastků*

- *jste na straně dobra či zla, a nic mezi neexistuje* – náš text ANO

III. *Je neobjektivní – tzn. reálný svět ho nezajímá*

- nezajímá se o to, zda může mít i strana *špatných* (zde dav) v něčem pravdu

- náš text splňuje všechny 3 podmínky – **je fundamentalistický - manipuluje**

4) určíme **sofistikovanost** textu

- zakrývání skutečného záměru, který je však na konci stejně vyjeven

- na první pohled je něco důležitějšího, než záměr autora

např. *různé způsoby jak někoho přimět k nějaké práci*

- **sofistikovaný text - manipuluje**

Manipulace emocemi a kontextem III

4) Určení **východisek** textu

- často souvisí s aktory
- obvykle více východisek
- jsou to jakési pilíře textu, na kterých je tento text založený

<http://www.maxim.cz/sex-a-vztahy/maxim-radi/3144-25-veci-ktre-ji-na-vas-znechuti>

→ východiska:

Manipulace emocemi a kontextem III

4) Určení **východisek** textu

- často souvisí s aktory
- obvykle více východisek
- jsou to jakési **pilíře textu**, na kterých je tento text založený

<http://www.maxim.cz/sex-a-vztahy/maxim-radi/3144-25-veci-ktere-ji-na-vas-znechuti>

- východiska:
- 1) fyzický vzhled je to jediné, co na vás ženu zajímá
 - 2) hodnota ženy = hodnota sexu (nic víc)
 - 3) přitažlivý vzhled = žena v posteli
 - 4) muži jsou nechutní humusáci
- tato východiska nejsou v textu přímo uvedena – nelze je tedy vyvrátit
 - jsme-li emocionálně vyspělí lidé, pak musíme **východiska a následně celý text hodnotově odmítnout** jako manipulativní, protože:
 - ženy mají větší hodnotu než jen hodnotu sexu
 - vzhled není zdaleka jediné, čím (inteligentní) ženu dokážeme znechutit
 - zdaleka vždy neplatí hezký muž = už ji mám v posteli

Manipulace emocemi a kontextem IV

5) Určení **logické konzistence** textu

- vlastnost vážící se na bezrozpornost a správné odvozování textu
- konzistentní, pokud z východisek vyplývají závěry

„Je jasné, že mezi nejnadanější národy patří Bengálci, každý, i ten nejhloupější Bengálec je daleko moudřejší než nejchytřejší člověk mimo Bengálsko. Dnes, kdy je potřeba intenzivně zvyšovat inteligenci lidstva, nezbyvá než všechny národy mimo Bengálců vyhladit.“

východiska textu:

- *Bengálci jsou daleko inteligentnější než ostatní národy.*
 - *Je potřeba urychleně zvyšovat inteligenci lidstva.*
 - *Lidský život je daleko nižší hodnotou než celková inteligence lidí.*
- text je logicky konzistentní, ale nesouhlasíme s východisky – **manipuluje** nás určitým směrem – **odmítnutí** textu

„Jsem přesvědčen o nutnosti pečovat o ohrožené a týrané děti, a proto je potřeba zvýšit doживost a počet dojnic v České republice.“

- text je nekonzistentní – z předpokladů nevyplývají závěry – **odmítnutí textu**

Manipulace emocemi a kontextem V

6) Určení **analytičnosti** textu

- analytický text – dost informací pro utvoření si vlastního názoru
- neanalytický text – jen jedna interpretace – „*tak to ber a nepřemýšlej!*“ – manip.

- typ informací v analytickém textu:

- jednoduchá fakta (podává nějakou informaci)
- správně logicky uspořádána za sebou
- fakta dohledatelná, logicky konzistentní s uvedenými předpoklady
- možná falzifikace (vyvratitelnost)

To mimo jiné znamená, že žádný analytický text:

- není a nemůže být fundamentalistický;
- není a nemůže být sofistický;
- není a nemůže být logicky nekonzistentní (resp. logické nekonzistence může být pouze okrajová);
- není a nemůže být o banalitách;
- není a nemůže být o blo-bla-blo faktech.

Souhrn analytičnosti

- analytický text podává množství logicky správně uspořádaných faktů a přibližuje jejich možné interpretace
- zatímco neanalytický text podává jednu interpretaci skutečnosti, nejčastěji v emocionálním hávu.

Příklady

<http://www.klaus.cz/klaus2/asp/clanek.asp?id=tkrzqZ5URHjr>

<http://blisty.cz/art/32972.html>

<http://www.blisty.cz/art/32988.html>

<http://www.cepin.cz/cze/clanek.php?ID=807>

Chladná zem a pepřák

...

Policisté brutálním způsobem spoutali a posadili na chladnou kodaňskou silnici téměř tisíc lidí. Velká část zadržených přitom k *black blocku* vůbec nepatřila a nikdo z nich se nejspíš ani ničeho nedopustil. Zatčení museli v mrazivém počasí na silnici sedět až čtyři hodiny, neměli přístup k vodě, jídlu, toaletám ani zdravotnímu ošetření. Pak je odvezli do „klimatického vězení“ ve Valby, kde se podle očitých svědků jejich podmínky nijak nezlepšily. Mnoho zatčených se na ulici pomočilo a někteří z nich dokonce omdleli. Na ty, kteří se ve Valby proti svému zatčení bouřili, policie podle některých, ovšem nepotvrzených, svědectví použila pepřový sprej. Podle Helgy Matthiassen z CJA policie nejenže demonstranty kriminalizovala, ale také je dehumanizovala. Přibližně 600 zadržených se na ni chystá podat stížnost a několik švédských neziskových organizací, jejichž členové byli zatčeni, bude Dánsko žalovat u Evropského soudu pro lidská práva. K přezkoumání policejních zákroků vyzývá rovněž několik lidskoprávních organizací.

Následujícího dne se situace opakovala. Policie asi po půl hodině pochodu obklíčila demonstraci *Hit the production!* (Udeřte na výrobu!), která směřovala ke kodaňskému přístavu, aby jej obsadila. Většina aktivistů skončila s pouty na rukou. Opět museli sedět na holé zemi, než je převezli do vězení ve Valby. Použití pepřového spreje tentokrát přiznala samotná policie, a to dokonce i na ty, kteří seděli spoutaní na zemi.

...

(Kodaňské klimatické vězení, 7G_01_2010)